

УДК 338.2

Л. І. Антошкіна,
Ю. Ю. Юрченко

ТУРИЗМ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню ролі сталого розвитку туризму і визначенню його впливу на сталий розвиток суспільства в контексті економічних, соціальних і екологічних аспектів. Надано характеристику «політичних наслідків» сталого розвитку туризму, які розглядаються як поштовх для мобілізації всіх зацікавлених сторін для спільної роботи з метою перетворення туризму в каталізатор позитивних змін. Побудовано матрицю співставленості цілей сталого розвитку суспільства і сталого розвитку туризму, яка візуалізує роль останнього.

Ключові слова: сталий розвиток, туризм, навколишнє середовище, стратегія сталого розвитку, вектори руху, політичні наслідки.

Summary. The article is sanctified to illumination of role of steady development of tourism and determination of his influence on steady development of society in the context of economic, social and ecological aspects. Description of «political consequences» of steady development of tourism, that is examined as a push for mobilization of all parties concerned for joint work with the aim of transformation of tourism in the catalyst of positive changes is given. The matrix of comparableness aims of steady development of society and steady development of tourism is built, that visualizes a role last.

Key words: steady development, tourism, environment, strategy of steady development, vectors of motion, political consequences.

© Л. І. Антошкіна, Ю. Ю. Юрченко, 2018

Бібліографія ДСТУ:

Антошкіна Л. І. Туризм в контексті сталого суспільного розвитку / Л. І. Антошкіна, Ю. Ю. Юрченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2018. — № 3 (43). — С. 35–41.

References (APA):

Antoshkina, L. I., Yurchenko, Yu. Yu. (2018). *Turyzm v konteksti staloho suspilnoho rozvytku* [Tourism activity in a context of steady community development]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 3 (43), 35–41 (in Ukr.).

Постановка проблеми. 70-та Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй визначила вже минулий 2017 рік Міжнародним роком сталого туризму. Це стало унікальною можливістю підвищити обізнаність про внесок сталого туризму у розвиток серед осіб, що приймають рішення в державному і приватному секторах, і громадськості, а також мобілізувати всі зацікавлені сторони для спільної роботи задля перетворення туризму в каталізатор позитивних змін [1]. Підтвердженням цього є наведені в табл. 1 темпи розвитку міжнародного туризму в 2017 році.

Таблиця 1

Темпи розвитку міжнародного туризму у 2017 році

Регіон	Кількість туристських прибуттів (млн.)	У %% до 2016 року
Усього	1322	107
у т. ч. Європа	671	108
Азіатсько-Тихоокеанський	324	106
Північна та Південна Америка	207	103
Африка	62	108
Близький Схід	58	105

Як бачимо, в цілому кількість туристських прибуттів порівняно з 2016 роком зросла на 7 % і склала 1322 млн. За прогнозами фахівців, у 2018 році прогнозується зростання на рівні 4–5 % [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сталого розвитку туризму є предметом наукових досліджень багатьох науковців: зокрема В. А. Мінаєва з моделювання процесів розвитку сталого туризму; Г. П. Скліра з питань статистичних показників розвитку туризму в Україні; А. І. Сесьолкіна, який позиціонує сталий розвиток туризму як пріоритетний напрямок діяльності ВТО; І. Я. Антоненко з проблем державного регулювання просування туристичного продукту; О. Макара з дослідження ринку туристичних послуг в Україні; ринки туристичних послуг, стан та тенденції розвитку розглядаються у монографії В. Г. Герасименка [3–8]. Проте недостатньо висвітлено вплив сталого розвитку туризму на сталий суспільний розвиток.

Тому **метою статті** є визначення ролі туризму у площині сталого розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уперше термін «сталий розвиток» пролунав у звіті Всесвітньої Комісії ООН з навколишнього середовища у 1987 році за темою «Наше спільне майбутнє». Основним посилом звіту була необхідність зміни способу життєдіяльності людини з метою запобігання погіршення навколишнього середовища. Сам термін незмінно використовується у форматі обговорень моделей майбутнього суспільства, тому має багато визначень, але всі

вони в кінцевому підсумку відображають основну філософію трактування сталого розвитку. «Сталий розвиток визначається як розвиток, який відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби». При цьому сталий розвиток вимагає узгоджених зусиль зі створення всеосяжного, стійкого і сталого майбутнього для людей і планети. Але для досягнення сталого розвитку вкрай важливо узгодити три основних елементи: економічне зростання, соціальну інтеграцію і охорону навколишнього середовища. Ці елементи взаємопов'язані, і всі вони мають вирішальне значення для добробуту окремих людей і товариств [9].

Основні цілі сталого розвитку було чітко визначено у Резолюції ООН від 25.09.2015 року «Перетворення нашого світу: Порядок денний щодо сталого розвитку на період до 2030 року». Резолюція містить 17 цілей, які спрямовані на якісне покращення життя людини з огляду на існуючі економічні, екологічні і соціальні аспекти. Прімітно, що Резолюція конкретизує показники, які планується досягти протягом 15 років і акцентує увагу на вирішенні певних завдань для реалізації поставлених цілей. Резолюція — це «план дій для людей, планети і процвітання.... Сімнадцять цілей в галузі сталого розвитку та 169 задач... свідчать про масштабність і амбітність цього нового загального порядку денного» [10]. Ключові постулати сталого розвитку пов'язані:

— з розвитком людини: «покласти край злидинам і голоду у всіх їх формах і проявах і забезпечити, щоб всі люди могли реалізувати свій потенціал в умовах гідності та рівності і в здоровому довіллі»;

— з розвитком планети: «вберегти планету від деградації, у тому числі за допомогою впровадження раціональних моделей споживання і виробництва, раціонального використання її природних ресурсів і вжиття невідкладних заходів у зв'язку зі зміною клімату, з тим щоб планета могла забезпечувати задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь»;

— з процвітанням: «забезпечити, щоб всі люди могли жити в умовах процвітання і благополуччя і щоб економічний, соціальний і технічний прогрес тривав у гармонії з природою»;

— з миром: «сприяти побудові миролюбного, справедливого і вільного від соціальних бар'єрів суспільства, в якому немає місця страху і насильству»;

— із партнерством: «мобілізувати кошти, необхідні для виконання цього Порядку денного в рамках оновленого Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку, заснованого на дусі зміцненої глобальної солідарності, орієнтованої в першу чергу на задоволення потреб найбідніших і найуразливіших груп населення, що передбачає

участь всіх країн, всіх зацікавлених сторін і всіх людей» [10].

Зважаючи на величезну значущість нового загальносвітового Порядку денного, доцільно привести задекларовані цілі сталого розвитку суспільства.

1. Повсюдна ліквідація бідності у всіх її формах.
2. Ліквідація голоду, забезпечення продовольчої безпеки, поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства.
3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці.
4. Забезпечення всеосяжної і справедливої якійсї освіти і заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх.
5. Забезпечення гендерної рівності.
6. Забезпечення наявності і раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.
7. Забезпечення загального доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх.
8. Сприяння поступовому, всеосяжному і стійкому економічному зростанню, повної і продуктивної зайнятості та гідної роботи для всіх.
9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеосяжній і стійкій індустріалізації та інноваціям.
10. Скорочення нерівності усередині країн і між ними.
11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості і екологічної стійкості міст і населених пунктів.
12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.
13. Ухвалення термінових заходів з боротьби зі зміною клімату та його наслідками.
14. Збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку.
15. Захист і відновлення екосистем суші і сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель і припинення процесу втрати біорізноманіття.
16. Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних і заснованих на широкій участі установ на всіх рівнях.
17. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [10].

Україна приєдналася до ідеї сталого розвитку у 1992 році, коли було підписано «Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття» на Конференції в Ріо-де-Жанейро. У різні роки в багатьох офіцій-

них документах йшлося про «сталий розвиток». Зокрема в Проекті Закону «Про Концепцію сталого розвитку України» (від 30.04.1999 р.) [11]. Україна заявила про свій намір переходу до сталого розвитку, «в умовах якого забезпечується збалансоване розв'язання соціально-економічних завдань, проблем збереження довкілля та природоресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб нинішнього і майбутніх поколінь», надавши йому таке визначення: «сталий розвиток — це процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення задоволення необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відтворення цілісності навколишнього природного середовища, створення можливостей для рівноваги між його потенціалом і вимогами суспільства». При цьому наголошується, що «сталый розвиток забезпечує виживання і відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, гарантування її прав і свобод, збереження довкілля, створення умов для відновлення біосфери та її локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на довкілля й гармонізацію розвитку» [11]. Після цього було прийнято ще низку проектів: Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України (№ 3234 від 25.04.2001 р.) [12]; Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 3234-1 від 19.12.2001 р.) [13]; Проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 5749 від 02.07.2004 р.) [14] і т. д. Останніми роками своє державне значення «сталый розвиток» набув у «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», метою якої є «впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції в світі» [15].

Реалізація стратегії передбачає чотири вектори руху:

— вектор розвитку. В умовах вимушеної політичної та економічної нестабільності вектор розвитку передбачає проведення структурних реформ, впровадження передових інновацій, підвищення макроекономічних показників і стандартів життя;

— вектор безпеки. Сталый розвиток неможливий без гарантії безпеки бізнесу, захищеності приватної власності, інвестицій. Важливими складовими вектору безпеки є безпека життя, здоров'я, стану довкілля, харчових продуктів тощо;

— вектор відповідальності — це гарантований для всіх громадян доступ до послуг в державному та приватному секторах, за що несуть відповідальність органи влади різних рівнів;

— вектор гордості, якій набуває особливої ролі в сучасному українському суспільстві. Це гордість за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт; це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві. Україна повинна зайняти гідне міс-

це серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей. Слід зазначити, що дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії сталого розвитку стосовно руху уперед за вектором гордості передбачає:

1) Програму популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі;

2) Програму створення бренду «Україна»;

3) Програму розвитку туризму.

Головна мета — формування довіри до України, спрямування її позиціонування у світі на користь політичним та економічним інтересам нашої держави, формування і просування бренд-меседжів про Україну:

Україна — країна свободи і гідності;

Україна — країна, що реформується, незважаючи на виклики;

Україна — хаб для інвестицій;

Україна — країна високих технологій та інновацій;

Україна — країна, приваблива для туризму;

Україна — країна із визначними культурними та історичними традиціями [15].

Слід відмітити, що туризм також отримав статус сталого розвитку у зв'язку з прийняттям Резолюції щодо навколишнього середовища на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро. Охорона навколишнього середовища — це перш за все охорона природних, культурних, історичних, рекреаційних ресурсів, що складають основу туристичного продукту. І тут також треба виходити із тлумачення терміну «сталий розвиток», коли задоволення поточних потреб не створює ризику для наступних поколінь, якщо їх потреби не можуть бути задоволені через втрату повноцінного туристичного потенціалу окремих регіонів і суспільства в цілому. Основні пріоритетні цілі сталого розвитку туризму, які, за версією ЮНВТО, отримали характеристики політичних наслідків, наведено у табл. 2 [16].

Монографічні дослідження довели, що туризм прямо або опосередковано сприяє досягненню сталого розвитку економіки в цілому. На підставі аналізу економічних процесів і явищ, співставлення задач і результатів діяльності, характеристик економічних, соціальних і екологічних наслідків сталого розвитку туризму нами побудовано матрицю, яка дає можливість візуалізувати роль туризму, що підтверджує і обгово-

Таблиця 2

Політичні наслідки сталого розвитку туризму

№	Цілі	Характеристика політичних наслідків
1	Економічна життєздатність	Забезпечення життєздатності і конкурентоспроможності туристичних напрямків і підприємств, з тим щоб вони могли продовжувати процвітати і приносити користь в довгостроковій перспективі
2	Місцеве процвітання	Максимальне збільшення внеску туризму в економічне процвітання дестинацій
3	Якість зайнятості	Зростання кількості і якості створюваних робочих місць, підтримуваних туризмом, включаючи рівень оплати, умови обслуговування і доступність для всіх без дискримінації за ознакою статі, раси, інвалідності або у інший спосіб
4	Соціальна справедливість	Прагнення до справедливого розподілу економічних і соціальних вигод від туризму в усьому співтоваристві реципієнта, включаючи поліпшення можливостей, доходів і послуг, доступних бідним
5	Залучення туристів	Забезпечення безпечного, комфортного туризму, доступного для всіх без дискримінації за ознакою статі, раси, інвалідності або іншим чином
6	Локальне управління	Взаємодія і розширення можливості місцевих громад при плануванні й прийнятті рішень щодо управління і майбутнього розвитку туризму в їхньому районі, консультації з іншими зацікавленими сторонами
7	Добробут спільноти	Підтримка і зміцнення якості життя в місцевих громадах, включаючи соціальні структури і доступ до ресурсів, системи життєзабезпечення, уникаючи будь-якої соціальної чи екологічної деградації або експлуатації
8	Культурне багатство	Поважання і зміцнення історичної спадщини, справжньої культури, традицій і самобутності громад, що приймають туристів
9	Фізична цілісність	Підтримка та поліпшення якості ландшафтів, як міських, так і сільських, і уникнення погіршення стану навколишнього середовища
10	Біологічне різноманіття	Підтримання збереження природних територій, дикої природи і мінімізація їх збитків
11	Ефективність ресурсів	Зведення до мінімуму використання дефіцитних і невідновлюваних ресурсів при розробці та експлуатації туристичних об'єктів і послуг
12	Екологічна чистота	Зведення до мінімуму забруднення повітря, води і землі і відходів туристичними підприємствами та відвідувачами

рення в рамках заходів ЮНВТО в 2017 році «дорожньої карти» для просування вкладу туризму в Порядок денний сталого розвитку до 2030 року, а також доповідь представника ООН на засіданні Всесвітньої туристичної організації «Туризм і цілі сталого розвитку до 2030 року» [17]. Саме 2017 рік у межах цієї програми був спрямований на підтримку змін поведінки споживачів з метою сталого розвитку туризму, спроможного зробити суттєвий внесок у процес сталого розвитку суспільства в цілому. Матрицю візуалізації впливу туризму на сталий розвиток суспільства надано у табл. 3. (Зауважимо, що нами наведено лише найбільш вагомий за наслідками фактори впливу).

Економічна життєздатність туризму — це 10 % світового ВВП, 7 % від загальносвітового експорту та 30 % світового експорту послуг [1]. І це, безумовно, впливає на такі глобальні виклики, як ліквідація бідності, голоду, забезпечення продовольчої безпеки, структурні зміни у виробництві та раціональне харчування.

Соціальна справедливість як наслідок сталого розвитку туризму має на увазі і гендерну рівність. Так, у секторі туризму вдвічі більше жінок-роботодавців. Соціальна справедливість — це і скорочення нерівності між країнами, наприклад, 57 % міжнародних туристів у 2030 році, будуть прибувати у країни з економікою, що розвивається [1].

Культура та культурне багатство як наслідок сталого розвитку туризму поновлює традиційну діяльність, надає можливості для міжкультурних зустрічей, здатних будувати мир.

Немає сенсу зупинятися на взаємозв'язку всіх цілей як туризму, так і сталого розвитку, ілюстративно це зображено у наведеній матриці. Але й ті окремі приклади є обґрунтуванням досить важомого внеску туризму у забезпечення сталого розвитку суспільства.

Висновки.

— сталий розвиток туризму — це перш за все охорона природних, культурних, історичних, ре-

Таблиця 3

Матриця візуалізації впливу туризму на сталий розвиток

Цілі сталого розвитку країни	Цілі сталого розвитку туризму											
	Економічна життєздатність	Місцеве процвітання	Якість зайнятості	Соціальна справедливість	Залучення туристів	Локальне управління	Добробут спільноти	Культурне багатство	Фізична цілісність	Біологічне різноманіття	Ефективність ресурсів	Екологічна чистота
Ліквідація бідності	*						*					
Ліквідація голоду	*						*					
Гарне здоров'я і благополуччя							*					*
Якісна освіта			*									
Гендерна рівність				*								
Чиста вода і санітарія					*					*		*
Недорога і чиста енергія											*	*
Гідна робота і економічне зростання			*				*					
Індустріалізація, інновації, інфраструктура	*	*										
Скорочення нерівності				*								
Стійкі міста і населені пункти		*			*		*	*	*			
Раціональне споживання і виробництво	*					*	*					
Боротьба зі зміною клімату										*		
Збереження морських екосистем									*	*	*	
Збереження екосистем суші								*	*	*	*	
Мир, правосуддя і ефективні інститути				*	*	*		*				
Партнерство в інтересах сталого розвитку						*						

креаційних ресурсів, що складають основу туристичного продукту;

— вплив сталого розвитку туризму на сталий розвиток суспільства здійснюється через економічні, соціальні та екологічні чинники;

— співставлення цілей сталого розвитку суспільства та сталого розвитку туризму візуалізує роль останнього в економіці;

— але реальна практика потребує створення механізму впливу сталого розвитку туризму на сталий розвиток суспільства;

— саме методологічні основи створення інструментарію впливу і є предметом подальших досліджень авторів.

Література.

1. ЮНВТО. 2017 рік — Міжнародний рік сталого туризму в інтересах розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tourism4development2017.org/about>.

2. UNWTO. (2017). International Tourism Results: the highest in seven years [Електронний ресурс]. — Retrieved from <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017internationaltourism-results-highest-seven-years>.

3. Минаев В. А. Моделирование процессов развития устойчивого туризма [Електронний ресурс] / В. А. Минаев // Сервис в России и за рубежом. — 2014. — № 9 (56). — С. 140–149. — Режим доступу : <http://service-rusjournal.ru>.

4. Скляр Г. П. Статистичні показники розвитку сфери туризму в Україні: напрями удосконалення та гармонізація з міжнародними стандартами / Г. П. Скляр, Л. В. Дробиш, Л. І. Вишневецька // Економічний вісник Донбасу. — 2017. — № 2 (48). — С. 157–162.

5. Сесёлкин А. И. Устойчивое развитие туризма как приоритетное направление деятельности ЮНВТО: постановка проблемы исследования / А. И. Сесёлкин // Вестник РМАТ. — 2014. — № 1 (10). — С. 9–14.

6. Антоненко І. Я. Державне регулювання просування туристичного продукту: міжнародний та вітчизняний досвід / І. Я. Антоненко // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 21. — С. 17–22.

7. Макара О. Механізм державного регулювання ринку туристичних послуг в Україні / О. Макара, Д. Гарасюк // Торгівля, комерція, підприємство. — 2014. — № 17. — С. 178–183.

8. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / [В. Г. Герасименко та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Герасименка. — Одеса : Астропринт, 2013. — 304 с.

9. ООН. Цілі в галузі сталого розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda>.

10. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до

2030 года : Резолюция ООН (А/70/L.1) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement>

11. Про Концепцію сталого розвитку України : проект Закону України від 30.04.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234.

12. Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України (№ 3234 від 25.04.2001 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234.

13. Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 3234-1 від 19.12.2001 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647.

14. Проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 5749 від 02.07.2004 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5.

15. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

16. UNEP/UNWTO (2005). Making Tourism More Sustainable. Retrieved from <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf>.

17. ЮНВТО. Прес-реліз «Дорожня карта до 2030 року: спадщина Міжнародного року стійкого туризму з метою розвитку 2017 року» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www2.unwto.org/press-release/2017-12-19/roadmap-towards-2030-legacy-international-year-sustainable-tourism-developm>.

References

1. UNWTO (2017). *Mizhnarodnyi rik staloho turizmu v interesakh rozvytku* [2017 International Year of Sustainable Tourism for Development]. — Retrieved from <http://www.tourism4development2017.org/about>.

2. UNWTO (2017). International Tourism Results: the highest in seven years. Retrieved from <http://media.unwto.org/press-release/2018-01-15/2017-international-tourism-results-highest-seven-years>.

3. Mynaev, V. (2014). *Modelirovaniye protsessov razvitiya ustoichivogo turizma rozvytku* [Modeling the development of sustainable tourism]. *Servys v Rossyy y za rubezhom*, 9 (56), 140–149 (in Rus). Retrieved from <http://service-rusjournal.ru>.

4. Skliar, H., Drobysh, L. & Vyshnevetska, I. (2017). *Statystychni pokaznyky rozvytku sfery turizmu v Ukraini: napriamy udoskonalennia ta harmonizatsiia z mizhnarodnyimi standartamy* [Statistical indicators of tourism development in Ukraine: directions of

improvement and harmonization with international standards] *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 2 (48), 157–162 (in Ukr.).

5. Sesëlkyn, A. (2014). *Ustoichyvoe razvytye turizma kak pryorytetnoe napravlenye deiatelnosti YuN-VTO: postanovka problemy yssledovaniya* [Sustainable Tourism Development as a Priority for UNWTO: Setting the Research Issue]. *Vestnyk RMAT*, 1 (10), 9–14 (in Rus).

6. Antonenko, I. (2013). *Derzhavne rehuliuvannia prosuvannia turystychnoho produktu: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid* [State regulation of tourism product promotion: international and national experience]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 21, 17–22 (in Ukr.).

7. Makara, O. & Harasiuk, D. (2014). *Mekhanizm derzhavnogo rehuliuvannia rynku turystychnykh posluh v Ukraini* [The mechanism of state regulation of the tourist services market in Ukraine]. *Torhivlia, komertsii, pidpriemnytstvo*, 17, 178–183 (in Ukr.).

8. Herasymenko, V. et al (2013). *Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku* [Markets of tourist services: the state and trends of development]. Odesa, Astropynt Publ. (in Ukr.).

9. UN (2016). *Tsili v haluzi staloho rozvytku*. [Sustainable development]. Retrieved from <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda>.

10. United Nations (2015). *Preobrazovanye nashego myra: Povestka dnia v oblasti ustoichyvoho razvytyia na peryod do 2030 hoda. Rezoliutsiya OON (A/70/L.1)* [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development]. Retrieved from <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf?OpenElement>.

11. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). *Proekt Zakonu Ukrainy Pro Kontseptsiiu staloho rozvy-*

tku Ukrainy [Draft Law of Ukraine About the Concept of Sustainable Development of Ukraine]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234.

12. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *Proekt Zakonu pro Kontseptsiiu staloho rozvytku Ukrainy* [Draft Law of Ukraine № 3234 25.04.2001 About the Concept of Sustainable Development of Ukraine]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234.

13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *Proekt Zakonu pro Kontseptsiiu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku* [Draft Law of Ukraine № 3234-1 (2001, December 19)]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647.

14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *Proekt Postanovy pro Kontseptsiiu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku* [Draft Resolution № 5749 (2004, July 2). Concept of Ukraine's Transition to Sustainable Development]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5.

15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Sustainable Development Strategy «Ukraine 2020». Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

16. UNEP / UNWTO (2005). Making Tourism More Sustainable Retrieved from <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf>.

17. UNWTO (2017). *Pres-reliz «Dorozhnia karta do 2030 roku: spadshchyna Mizhnarodnoho roku stii-koho turizmu z metoiu rozvytku 2017 roku»* [Road map to 2030: legacy of the International Year of Sustainable Tourism for the development of 2017]. Retrieved from <http://www2.unwto.org/press-release/2017-12-19/roadmap-towards-2030-legacy-international-year-sustainable-tourism-developm>.